

Sygn. akt: I C 623/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2021 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Hajduk
Protokolant:	

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2021 roku w Gliwicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa R. K., M. K. (1)

przeciwko (...) z siedzibą w W.

o zapłatę i ustalenie

1. ustala, że umowa kredytu hipotecznego z dnia 10.12.2007 nr (...) zawarta pomiędzy powodami R. K. i M. K. (2) (obecnie K.) oraz (...) w K. jest nieważna ,
2. zasądza od pozwanego (...) w W. na rzecz każdego z powodów kwoty po 135.502,26zł (sto trzydzieści pięć tysięcy pięćset dwa złote 26/100) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10.11.2021r.,
3. w pozostałym zakresie powództwo oddala,
4. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.800zł (jedenaście tysięcy osiemset złotych tytułem kosztów procesu

SSO Wojciech Hajduk

IC 623/20 UZASADNIENIE

Powodowie R. k. i M. K. (1) w ostatecznie sprecyzowanym żądaniu przeciwko (...) w W. domagali się

-ustalenia, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) indeksowany do waluty obcej CHF z dnia 10.12.2007r, zawarta pomiędzy pozwanym a powodami - jest nieważna,

-zasądzenia od pozwanego na ich rzecz solidarnie kwoty 277.039,81zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu od kwoty 209.065,31zł oraz od dnia doręczenia pisma rozszerzającego żądanie od kwoty 67.974,50zł [pozew i pismo z 2.06.2021 k-264-271]

ewentualnie

- zasądzenia od pozwanego na ich rzecz solidarnie kwoty 93.877,04zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu.

Uzasadnili, że zawarli umowę o kredyt hipoteczny nr (...) indeksowany do waluty obcej CHF na kwotę 246.834zł na okres 288 miesięcy, oprocentowany stawką LIBOR 3M. Kwota kredytu została wyrażona w złotych, wskazano równowartość w CHF na datę sporządzenia umowy, jednakże rzeczywista wartość miała zostać określona przy wypłacie kredytu. Wypłata kredytu i spłata rat następowała w złotych według kursu ustalonego przez bank w Tabeli kursów banku. Raty spłaty kredytu pobierane były z rachunku bankowego Kredytobiorców. Bank w sposób dowolny ustalał kursy walut, nie poinformowano powodów w sposób rzetelny i wyczerpujący o ryzyku kursowym.

Powodowie zarzucili abuzywność powołanych wyżej §9ust2, §10ust3 umowy oraz §19 ust 5 regulaminu. Wg powodów umowa nie tylko nie określa wysokości kredytu w złotych polskich, ale także nie precyzuje mechanizmu dokonania przeliczenia, co daje bankowi możliwość jednostronnego kształtowania wysokości zobowiązania co powoduje, że jest sprzeczna z art. 353¹kc i 358¹kc. Powodowie podnieśli, iż stosunek umowny został tak ukształtowany, że ryzyko walutowe zostało przerzucone w całości na konsumenta i w tym zakresie naruszono obowiązek informacyjny banku. Powoduje to nieważność umowy i uzasadnia żądanie ustalenia nieważności oraz zasądzenie nienależnie spełnionego świadczenia. Dodatkowo powodowie zostali objęci ubezpieczeniem programu(...) co określono w §4 oraz §19 umowy. Wysokość składki OC za pierwsze dwa lata ubezpieczenia wyniosła 2.468,34zł zaś z tytułu ochrony od ognia i innych zdarzeń losowych składka za pierwszy rok wyniosła 192zł., w kolejnych latach składka z tytułu OC wynosiła 0,5% salda zadłużenia oraz 0,08% sumy ubezpieczenia z tytułu NW za każdy rok uczestnictwa. Rezygnacja wymagała pisemnego oświadczenia. Łączne koszty uczestnictwa w programie wyniosły 1.153,43CHF i 1.226,72CHF.

Aneks z dnia 8.12.2009r strony uzgodniły, że wysokość zobowiązania i przeliczenie rat nastąpi wg kursu NBP.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. Zarzucił przedawnienie roszczenia, brak interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu. Zaprzeczył również aby umowa była nieważna i zaprzeczył aby umowa zawierała klauzule abuzywne. Powodowie sami wybrali walutę kredytu, zostali pouczeni o wpływie zmiany stopy procentowej lub kursu waluty na wysokość raty kredytu. Mieli możliwość negocjacji.

SĄD USTALIŁ

W dniu 10.12.2007r. powodowie jako małżonkowie oraz (...) w K. zawarli umowę kredytu hipotecznego nr (...) na kwotę 264.834,00zł indeksowanego kursem CHF, płatnego w 288 miesięcznych ratach kapitałowo odsetkowych. Jej celem było pokrycie części ceny nabycia nieruchomości, uiszczenie składki z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty wartości nieruchomości, pokrycie składek ubezpieczeniowych OC oraz NW, pokrycie kosztów ustanowienia hipoteki [wniosek o kredyt hipoteczny, §1 ust 1 i 2 oraz §2 umowy k-37, wniosek o wypłatę kredytu k-196-202, wniosek o ubezpieczenie k-203].. Umowa została sporządzona na podstawie wzorca banku, wskazano w niej min., że wypłata kredytu będzie przeliczana na walutę, do której indeksowany jest kredyt wg kursu kupna walut określonego w Tabeli Kursów [§9 ust 2 umowy k- 39]. Spłata będzie dokonywana w złotych, a wysokość zobowiązania będzie ustalana jako równowartość spłaty wyrażonej w CHF po jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży walut określonego w (...) [§ 10 ust 3 umowy k- 39]. Powodowie zawarli umowę w siedzibie banku, jako konsumenci. W trakcie spotkania doradzono im by zaciągnęli kredyt indeksowany do CHF, gdyż nie mieli zdolności kredytowej na kredyt w PLN w oczekiwanej wysokości. Wskazano im, że frank szwajcarski od lat jest stabilny, wahania kursowe są niewielkie. Pouczono o ryzyku kursowym i wpływie zmiany stopy procentowej na wysokość raty kredytu poprzez zapoznanie z tabelą będącą częścią oświadczenia o wyborze waluty i porównującą: wysokość raty kapitałowo odsetkowej przy aktualnym kursie CHF dla kredytu w PLN i CHF; wysokość raty kapitałowo odsetkowej przy założeniu, że kurs CHF wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym i minimalnym kursem CHF w ostatnich 12 miesiącach; wysokość raty kapitałowo odsetkowej przy założeniu, że stopa procentowa wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalną i minimalną wartością stopy procentowej w ostatnich 12 miesiącach [oświadczenie o wyborze waluty k-206]. Jednocześnie z wnioskiem o kredyt zawnieśli o objęcie ich ubezpieczeniem od ryzyka utraty wartości nieruchomości, od ognia i innych zdarzeń losowych, ochrony prawnej na wypadek odmowy wpisu hipoteki w

(...) SA oraz ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej w (...) SA na dwa lata i doliczenie składek za ubezpieczenie do kwoty kredytu [zeznania powoda k-284-286, zeznania powódki k-286wniosek k-203].

Z przyznanego kredytu w kwocie 236.834zł kwoty potrącono: 2.468,34zł na pokrycie ubezpieczenia utraty wartości nieruchomości; 2.468,34zł na pokrycie ubezpieczenia OC, 192zł na pokrycie składki ubezpieczeniowej na wypadek pożaru, 1481zł na pokrycie kosztów ubezpieczenia pakietowego na wypadek odmowy wpisu hipoteki, 224,32zł na uiszczenie kosztów sądowych i innych związanych z ustanowieniem hipoteki [zaświadczenie banku z 9.07.2020 k-52].

W dniu 18.12.2009r, strony podpisały aneks do umowy, w którym ustalono min., że wysokość zobowiązania będzie ustalona jako równowartość spłaty w CHF wg kursu sprzedaży walut ustalonego przez NBP [aneks k-50v].

Wyrokiem Sadu Okręgowego w Gliwicach z dnia 4.03.2020 sygn. XIIC 1741/19 orzeczono rozwiązanie małżeństwa powodów przez rozwód.

Do dnia 1.05.2021r powodowie uiszcili na rzecz banku raty w łącznej wysokości 276.134,61zł [obejmujące ww. składki na ubezpieczenie potrącone przy wypłacie kredytu] oraz opłaty z tytułu dalszych składek ubezpieczenia nieruchomości w kwocie 655,20zł, opłaty za wystawione zaświadczenia 250zł [pismo powodów k-264 -okoliczność niezakwestionowana-przyznana].

Powyższy stan faktyczny ustalono w oparciu o powołane wyżej dokumenty i zeznania powodów. Zeznania świadka R. D. k-251-262 mają dla sprawy drugorzędne znaczenie, świadek nie miał kontaktu z powodami, nie brał udziału przy sporządzaniu umowy. Był i jest pracownikiem pozwanego. Zeznania dotyczyły min. obowiązków pracowników banku w zakresie udzielania informacji klientom, w okresie gdy zawierana była umowa, w oderwaniu od konkretnej sytuacji powodów, oraz mechanizmów finansowych stosowanych w banku.

SĄD ZWAŻYŁ

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Należy wskazać, że w świetle utrwalonego poglądu w orzecznictwie i doktrynie, umowy kredyt indeksowany do waluty obcej były, w czasie zawarcia spornej umowy, dopuszczalne w świetle zasady swobody zawierania umów z art. 353¹ kc. Analiza spornej umowy kredytu przez pryzmat art. 385¹ §1kc prowadzi do wniosku, że w nie doszło do jej skutecznego zawarcia z uwagi na rażące naruszenie interesów powodów jako konsumentów poprzez niekorzystne ukształtowanie ich sytuacji ekonomicznej na skutek nieusprawiedliwionej i niekorzystnej dysproporcji praw i obowiązków. Zgodnie z art. 385¹ §1kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W pierwszym rzędzie należy dokonać oceny jaki charakter miały niedozwolone postanowienia umowne, czy określały główne świadczenia stron. W tym względzie należy zwrócić uwagę na treść następujących wyroków Trybunału Sprawiedliwości: z 30 kwietnia 2014r C-26/13; z 20 września 2017 r. C-186/16; z 20 września 2018r. C-51/17; z 14 marca 2019 r. C-118/17 oraz z dnia 3 października 2019 r. C-260/18. Orzeczenia te zapadły na tle umów kredytu zawartych z konsumentami i zawierających ryzyko walutowe (kredytu indeksowanego, denominowanego lub wprost kredytu walutowego). W ocenie TSUE nie jest możliwe odrywanie klauzuli ryzyka walutowego (wyrażonej czy to przez indeksację czy też denominację) od mechanizmu przeliczania waluty krajowej na walutę obcą i Trybunał Sprawiedliwości konsekwentnie kwalifikuje klauzule dotyczące ryzyka wymiany, do których zalicza także sposób ustalania kursu wymiany, jako klauzule określające główny przedmiot umowy kredytu. W wyroku z 20 września 2017r. C-186/16 dokonał wykładni art. 4 ust 2 dyrektywy Rady 93/13 z 5.04.1993r. W uzasadnieniu wyroku C- 260/18 (pkt

44 wyroku) Trybunał ponownie potwierdził swoje stanowisko w odniesieniu do kredytu indeksowanego, że klauzule dotyczące ryzyka wymiany określają główny przedmiot umowy. Orzeczenia te są wiążące dla Sądu Polskiego. Stosując prounijną wykładnię art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 i 6 art. dyrektywy 93/13 przyjęto więc, że kwestionowane przez pozwanych postanowienia umowy kredytu, które wprowadzają ryzyko kursowe (ryzyko wymiany) przez mechanizm indeksacji, stanowią klauzulę określającą główne świadczenia stron (essentialia negotii).

Tym samym w dalszym etapie rozważań, w świetle art. 385¹ §1kc, konieczna jest ocena czy określone w spornej umowie i stanowiące główne świadczenia stron klauzule ryzyka walutowego (§1 ust 1, §9 ust 2 oraz §10 ust 3 umowy k-37-39 oraz §19 ust 5 regulaminu k-45) zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, co skutkowałoby związaniem stron umową.

Umowa kredytowa oraz Regulaminu(...): w §1 ust 1, §9 ust 2 oraz §10 ust 3 oraz §19 ust 5 Regulaminu (...), do którego odesłanie znajduje się w § 25 umowy, uzależniają warunki waloryzacji świadczenia od kompetencji banku odsyłając do kursów walut zawartych w "Tabeli kursów" obowiązującej w banku. Prawo Banku do ustalania kursu waluty nie doznaje żadnych umownych ograniczeń w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych. Bank swobodnie ustalał, według tylko sobie znanych zasad, kursy walut, mając nieograniczone prawo kształtowania raty. Jest to równoznaczne z prawem dowolnego kształtowania wysokości świadczeń głównych (wysokości raty i całej należności) w czasie trwania stosunku prawnego. Tym samym nie można mówić o jednoznacznym określeniu głównego świadczenia. Umowa powoduje swoistą nierówność informacyjną stron, na skutek której konsument dowiaduje się o poziomie zadłużenia ratalnego, już spłaconego w związku z podjęciem odpowiedniej sumy z jego rachunku. Jest to nie do zaakceptowania w świetle art. 385⁽¹⁾ kc.

Dodatkowym naruszeniem dobrych obyczajów i rażącym naruszeniem usprawiedliwionych interesów pozwanych jako konsumentów jest zastrzeżenie dwóch różnych kursów wymiany: kursu kupna dla przeliczenia wypłaconego przez bank kredytu, zaś kursu sprzedaży dla obliczania rat spłaconego kredytu. Powoduje to nieuzasadnione korzyści kosztem konsumenta i narusza równorzędność stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego. Należy wskazać, że nie jest wystarczające określenie w umowie, że kredytobiorca jest świadomy ryzyka kursowego i akceptuje je (§ 1 ust. 1 umowy). Bank naruszył obowiązek rzetelnego poinformowania konsumentów. Powinien przedstawić pełną informację umożliwiającą podjęcie racjonalnej decyzji o długofalowych skutkach, w tym przedstawić wahania kursów wymiany i ryzyko związane z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, klarownie wyjaśnić, jak na wysokość raty kredytu wpłynęłaby płynęłaby silna deprecjacja kursu waluty krajowej, a także wyjaśnić, że ryzyko kursowe z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się trudne do udźwignięcia dla konsumenta w przypadku dewaluacji waluty. Okoliczności te nie miały miejsca. Nie spełnia tego wymogu przedstawienie tabeli odnoszącej się tylko do hipotetycznego wzrostu raty kredytu, przy nieznacznym wzroście kursu CHF i stopy procentowej [k-206]. Powodowie nie mieli realnej możliwości oddziaływania na treść postanowień umownych, nie zostały indywidualnie uzgodnione. Argumentacja pozwanego odwołując się do faktycznego stosowania kursów nie odbiegających w wysokości od rynkowych nie ma znaczenia dla oceny abuzywności postanowień umownych, ocena jest niezależna od sposobu wykonywania umowy.

Powoduje to, że umowa stron nie wiąże. Skutek nieważności nie został również zniwelowany przez nowelę art. 69 Pr. bank wprowadzającą z dniem 26 sierpnia 2011 roku regulację wyrażoną w ust. 2 pkt 4a tej ustawy. Ustawa weszła w życie po zawarciu umowy. Oceny prawnej umowy nie zmienia zawarcie przez strony aneksu w dniu 8.12.2009r. Co prawda nieuczciwy charakter warunku indeksacji, został usunięty i powodowie od jego podpisania spłacają kredyt przeliczany wg kursu NBP. Odpadła więc od tego momentu niepewność co do wysokości zobowiązania. Jednakże w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, sąd krajowy jest zobowiązany do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, nawet jeśli warunek ten został zmieniony przez te strony w drodze umowy. Takie stwierdzenie pociąga za sobą przywrócenie sytuacji, w jakiej znajdowałby się konsument w braku warunku, którego nieuczciwy charakter zostałby stwierdzony, chyba że konsument poprzez zmianę nieuczciwego warunku zrezygnował z takiego przywrócenia w drodze wolnej i świadomej zgody [min. pkt 61 wyroku trybunału Sprawiedliwości z 29.04.2021

C-19/20]. Z aneksu nie wynika, by powodowie poprzez zmianę tego nieuczciwego warunku świadomie zrezygnowali z przywrócenia sytuacji, w jakiej znajdowaliby się w braku tego warunku. Tym samym nie zrzekli się możliwości powołania się na jego abuzywny charakter. Z ich punktu widzenia celem aneksu było jedynie zmniejszenie kosztów raty.

Powodowie poinformowani przez Sąd na rozprawie w dniu 9.06.2021r. o obowiązkach i możliwych negatywnych dla nich konsekwencjach związanych z ustaleniem nieważności umowy oświadczyli, że nie chcą jej utrzymania w mocy. Skoro nie doszło do skutecznego zawarcia umowy z uwagi na naruszenie normy art. 385¹ §1kc żądanie ustalenia nieważności umowy jest uzasadnione.

Zgodnie z art. 189kpc powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny w ustaleniu występuje tylko wówczas gdy istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej. Zgodnie z powszechnie przyjętym w doktrynie i orzecznictwie poglądem, interes prawny nie istnieje, gdy możliwe jest wytoczenie powództwa dalej idącego w swych skutkach. W niniejszej sprawie powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia. Umowa została zawarta na 24 lata, okres ten nie upłynął. Żądanie ustalenia jej nieważności, niezależnie od żądania zapłaty tytułem wzbogacenia, gwarantuje im pewność swojej sytuacji prawnej na przyszłość. Samo żądanie zapłaty nie gwarantowałyby takiej pewności prawnej. Do rozliczeń stron zastosowanie znajdą przepisy art. 405-411k.c. regulujące bezpodstawne wzbogacenie. Zgodnie z art. 405kc kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe zwrotu jej wartości. Obowiązkiem stron umowy kredytu jest wzajemne zwrócenie świadczeń. Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. [uchwała SN z 7.05.2021 IIICZP 6/21]. Powodowie domagali się zasądzenia kwoty łącznej 277.134,61zł tytułem świadczeń uiszczonych do 1.05.2021r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie: od dnia doręczenia pozwu odnośnie kwoty 209.065,31zł oraz od pozostałej kwoty od dnia doręczenia odpisu pisma z 2.06.2021r. tj 9.06.2021r. [pismo doręczono na rozprawie]. W żądanej kwocie zawarte zostały uiszczone składki ubezpieczenia i opłaty za wystawione zaświadczenia. Co do kwoty głównej żądanie jest w przeważającej części uzasadnione. Należy uznać za bezzasadne żądanie zwrotu składek ubezpieczenia w kwotach 2.468,34zł na pokrycie ubezpieczenia utraty wartości nieruchomości; 2.468,34zł na pokrycie ubezpieczenia OC, 192zł na pokrycie składki ubezpieczeniowej na wypadek pożaru, opłaty z tytułu dalszych składek ubezpieczenia nieruchomości w kwocie 655,20zł, opłaty za wystawione zaświadczenia 250zł [łącznie 6.033,88zł]. Powodowie złożyli wniosek o zawarcie umów ubezpieczenia, skorzystali z tych ochrony ubezpieczeniowej, która dotyczyła ich i ich nieruchomości. Tym samym nie można mówić o wzbogaceniu pozwanego w tym zakresie.

Na zasadzie art. 235² §1 pkt 2kpc pominięto dowód z opinii biegłego z zakresu bankowości i finansów. Wniosek ten jest zbędny wobec ustalenia nieważności umowy w świetle art. 385¹ §1kc.

Na mocy art. 15zss² ustawy z 2.03.2020r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych rozprawę zamknięto na posiedzeniu niejawnym i na mocy art. 189kpc w pkt 1 ustalono, że umowa kredytu hipotecznego z dnia 10.12.2007r. nr (...) zawarta pomiędzy powodami (...) w K. jest nieważna, w pkt 2 na zasadzie art. 405kc uwzględniono żądanie zapłaty w zakresie żądania głównego co do kwoty 271.005,92zł przy czym kwotę tę zasądzono na rzecz powodów po połowie tj. po 135.502,26zł na rzecz każdego z nich. Powodowie nie są już wierzycielami solidarnymi, bowiem ich małżeństwo zostało rozwiązane przez rozwód (solidarność mogła wynikać ze wspólności majątkowej małżeńskiej), a z oświadczenia złożonego na rozprawie, wynika że spłacali kredyt po połowie. O odsetkach orzeczono na zasadzie art. 481kc, zasądzono je od dnia wyrokowania. Całkowita bezskuteczność umowy kredytu staje się trwała (definitywna) wtedy, gdy należycie poinformowany o niedozwolonym charakterze postanowienia (bez którego umowa nie może wiązać) i jego konsekwencjach konsument nie wyraził świadomej i wolnej zgody na postanowienie, a jeżeli utrzymanie umowy jest możliwe po jej uzupełnieniu - sprzeciwił się temu uzupełnieniu [uchwała SN z 7.05.2021 IIICZP 6/21]. Powodów poinformowano na rozprawie 9.06.2021r. Tym samym

odsetki należą się od wyrokowania. W pkt 3 w pozostałej części powództwo co kwoty 6.033,88zł oraz odsetek oddalono jako bezzasadne. W pkt 4 na zasadzie art. 98 kpc zasądzono koszty postępowania opłatę od pozwu i wynagrodzenie pełnomocnika wg minimalnej stawki.